(2016) "हृञ् हरणे" (I-भ्वादिः-899. सक. अनि. उभ.)

'प्रसह्यहृत्यां हरणे जिहर्ति हरते हरेत् ॥' (श्लो. 27) इति देवः।

हरणम्=प्रापणम्, स्वीकारः, स्तैन्यम्, नाशनं च।

[1]हारयन् भारं देवदत्तं यज्ञदत्तो गच्छति, [2]संप्रहरमाणा राजानः, 'ततः [3]सम्प्रहरिष्यन्तौ दृष्ट्वा कर्णधनञ्जयौ', पैतृकमश्वाः [4]अनुहरमाणाः, मातृकं गावोऽनुहरमाणाः, शतस्य [5]व्यवहरन्-न्ती, [6]प्रतिहर्ता, [7]हरिष्यन्-न्ती, हरिष्यमाणः, [8]अवहारः, [9]अंशहरः, [10]भारहारः, [11]कवचहरः, [12]पुष्पाहरः,

---

1. 'हृकोरन्यतरस्याम्' (1-4-53) इति अणौ कर्तुः णौ कर्मसंज्ञा; तेन देवदत्तशब्दात् द्वितीया।
2. हरतेर्हिंसार्थत्वेऽपि 'न गतिहिंसार्थेभ्यः' (1-3-15) इति आत्मनेपदनिषेधो न भवति। 'हृवह्योरप्रतिषेधः' (वा. 1-3-15) इति वचनात्।
3. अत्र युद्धाभिमुख्यमात्रमर्थः, न तु कर्मव्यतीहारः-तेन परस्मैपदम्। विस्तरस्त्वत्र **माधवीये** द्रष्टव्यः।
4. '**हरते**र्गतताच्छील्ये' (वा.1-3-21) इति आत्मनेपदम्। **गतं**=प्रकारः, तस्य स्वभावः ताच्छील्यम्। पितृगुणमश्वाः, मातृगुणं गावश्च लभन्ते इति वाक्यार्थः। '**गति**ताच्छील्ये' इति **न्यासकारक्षीरस्वामिनौ**। **गतिः**=गमनम्। अर्थात् वेगादिकं गृह्यते।
5. कर्मणः '**व्यवहृ**पणोः समर्थयोः' (2-3-57) इति शेषे षष्ठी 'शतस्य' इति।
6. 'तृन्विधौ ऋत्विक्षु चानुपसर्गस्य' (वा. 3-2-135) इति वचनात् अत्र च सोपसर्गत्वात् 'ण्वुल्तृचौ' (3-1-133) इति तृच्। प्रति**हर्ता**=ऋत्विग्विशेषः।
7. धातोरनिट्त्वेऽपि स्ये 'ऋद्धनोः स्ये' (7-2-70) इतीडागमः।
8. अवहरतीति **अवहारः**=ग्राहः, ग्रहो वा। 'श्याद्व्यधाश्रुसंस्रवतीणवसावहृ—' (3-1-141) इति कर्तरि णप्रत्ययः।
9. अंशं हरतीति **अंशहरः**। '**हरते**रनुद्यमनेऽच्' (3-2-9) इति अच्प्रत्ययः। **अनुद्यमनम्**=अनुपेक्षणम्, यस्य हरणेन शारीरक उद्यमः=प्रयत्नो न भवति तदुच्यते।
10. शारीरक उद्यमे विवक्षिते तु 'कर्मण्यण्' (3-2-1) इति अत्र अण्प्रत्ययः। उपपदसमासः। वृद्धिः।
11. 'वयसि च' (3-2-10) इति कर्मोपपदादस्मात् वयसि गम्ये **हरते**रच्प्रत्ययः। **कवचहरः**=कवचधारणयोग्यवयोविशिष्ट इत्यर्थः।
12. आङुपसृष्टात्, कर्मोपपदात् अस्मात् ताच्छील्ये गम्ये 'आङि ताच्छील्ये' (3-2-11) इति अच्। **पुष्पाहरः**=यः पुष्पविक्रयादिभिः, मालाग्रथनादिभिश्च पुष्पैकजीवी, स उच्यते। एवं **तृणाहरः, दर्भाहरः, शाकाहरः** इत्याद्यप्युदाहार्यम्।